

NB! Käesolev dokument on rahandusministeeriumi mitteametlik tõlge. Originaaldokument on inglise keeles kättesaadav <https://webgate.ec.europa.eu/circabc-ewpp/d/d/workspace/SpacesStore/0e5f20cf-6e13-42e6-a132-7a78488ef6cb/download>

\ Viide: Ares(2025)414

GROW/E2-JPZ/CM-Ares(2025)... 22/05/2025

Muudest kolmandatest riikidest pärit ettevõtjate osalemine ELi riigihanketurul Euroopa Kohtu viimatisi otsuseid arvestades

(OTSUSED kohtuasjades C-652/22, KOLIN ja C-266/22, QINGDAO)

See komisjoni talituste koostatud mitteametlik dokument¹ sisaldab vastuseid päringutele, mida 2024. aasta oktoobrist 2025. aasta märtsini esitasid erinevad sidusrühmad (riigihanke ekspertide tööühm, riigihangete vaidluste lahendamise asutuste võrgustik ja nõukogu riigihangete tööühm) muudest kolmandatest riikidest pärit ettevõtjate võimalike osalemise tingimuste kohta ELi hanketurul, võttes arvesse Euroopa Liidu Kohtu hiljutisi otsuseid 22. oktoobri 2025 kohtuasjas C-652/22, Kolin ja 13. märtsi 2025 kohtuasjas C-266/22, Qingdao.

1. ULATUS	
1.1.	<p>Kuidas peaksid avaliku sektori / võrgustiku sektori hankijad mõistma Kolini kohtuotsuses sisalduvat viidet sellise kolmanda riigi ettevõtjatele, kes ei ole sõlminud Euroopa Liiduga rahvusvahelist lepingut, millega tagatakse vastastikune ja võrdne juurdepääs riigihangetele (edaspidi „muud kolmandad riigid“)?</p> <p>ELi avaliku sektori / võrgustiku sektori hankijatel on kohustus lubada mittediskrimineerival viisil hankemenetluses osaleda ainult selliste kolmandate riikide ettevõtjatel, kellega ELil on hangete valdkonnas rahvusvahelised kohustused (vt Kolini kohtuotsuse punktid 41–43).</p> <p>Muudest kolmandatest riikidest pärit ettevõtjate puhul (vt Kolini kohtuotsuse punkt 44) peab iga avaliku sektori / võrgustiku sektori hankija kindlaks tegema, kas ta lubab sellistel ettevõtjatel osaleda riigihankemenetluses või mitte (vt Kolini kohtuotsuse punkt 63).</p> <p>Liidu rahvusvahelised kohustused on kindlaks määratud vastavates rahvusvahelistes lepingutes, st mitmepoolses WTO riigihankelepingus ja muudes kahepoolsetes lepingutes, millega liit on seotud (Euroopa Majanduspiirkond, stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingud kandidaatriikidega ning muud kahepoolsed lepingud, mis sisaldavad hankekohustusi). Nende kohustustega määratakse kindlaks, kas konkreetne hange on hõlmatud liidu rahvusvaheliste lepingutega või mitte. Konkreetse lepingu ulatusse kuulub ainult hange, mille viib läbi konkreetnes lepingus nimetatud üksus (edaspidi „hõlmatud üksus“), kes ostab kõnealuses lepingus loetletud kaupu, teenuseid või ehitusteenuseid</p>

¹ Põhineb nende arusaamal aluslepingutest, riigihankedirektiividest ja Euroopa Liidu Kohtu praktikast. Tuleb märkida, et igal juhul on liidu õiguse siduv tõlgendamine lõppkokkuvõttes Euroopa Liidu Kohtu ülesanne. Käesolev dokument ei muuda õigusraamistikku.

	(„hõlmatud kaubad/teenused“) ja mille väärtus ületab kõnealuses lepingus sätestatud piirmäärasid.
1.2.	<p>Kas komisjoni IT-vahendit (kättesaadav siin), mis annab teavet riigihankeid käsitlevate ELi lepingute kohta kolmandate riikidega, saab pidada täpseks? Kas avaliku sektori hankijad peaksid tuginema üksnes sellele vahendile, ilma et oleks vaja täiendavat kontrolli või täiendavat kontrolli, et teha kindlaks, kas kolmandad riigid on nendes lepingutes sisalduvaid kohustusi täitnud?</p> <p>Olenemata allpool loetletud komisjoni vahendite praktilisest lisaväärtusest, on ELi avaliku sektori / võrgustiku sektori hankijate ainuvastutus hinnata, kas pakkuja on asutatud riigis, millel on või ei ole riigihankeid käsitlevat peatükki sisaldav rahvusvaheline leping. Selleks saavad nad kasutada spetsiaalset veebipõhist vahendit <i>Procurement4Buyers</i>, et kontrollida, kas konkreetne pakkumus on või ei ole hõlmatud ELi rahvusvaheliste kohustustega:</p> <p>https://webgate.ec.europa.eu/procurementbuyers/#/procurementlocation</p> <p>Link WTO riigihankelepingu veebisaidile, kus on esitatud ELi riigihankelepingust tulenevad kohustused:</p> <p>https://www.wto.org/english/tratop_e/gproc_e/gp_app_agree_e.htm</p> <p>Ülevaate saamiseks kõigist rahvusvahelistest lepingutest, milles liidul võivad olla hankekohustused, külastage veebisaiti:</p> <p>https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/negotiations-and-agreements_et</p>
1.3.	<p>Mis saab siis, kui teatavatel juhtudel puudub tegelikult vastastikkus ELiga lepingu sõlminud kolmandate riikidega? Kas avaliku sektori hankija peaks ka selliste riikide ettevõtjad kõrvale jätma?</p> <p>Kui konkreetne hankemenetlus on hõlmatud liidu rahvusvaheliste kohustustega, ei pea avaliku sektori / võrgustiku sektori hankijad hindama, kas juurdepääs kolmanda riigi hanketurule on antud vastastikusel ja võrdsel viisil.</p> <p>Mis puudutab vastastikkust ja võrdsel turulepääsu, siis sellise kolmanda riigi ettevõtjad, kellel ELil on rahvusvahelised kohustused (üldise riigihankelepingu või hankekohustusi sisaldava kahepoolse lepingu osaline), on taganud juurdepääsu ELi hanketurule liidu poolt nende lepingutega võetud kohustuste ulatuses.</p>
1.4.	<p>Kas Kolini kohtuotsust saab kohaldada ka muudest kolmandatest riikidest pärit kaupadele ja teenustele? Kas avaliku sektori hankijatel on samasugune kaalutusõigus pakkumuste tagasilükkamisel, kui pakkuja pakub kaupu muudest kolmandatest riikidest?</p>

	<p>Kolini kohtuotsuses käsitletakse üksnes muudekolmandate riikide ettevõtjate juurdepääsu küsimust ning selles ei käsitleta selliste kaupade (või teenuste) juurdepääsu, mis on pärit muudest kolmandatest riikidest ja mida ei reguleerita liidu rahvusvaheliste kohustustega.</p> <p>Võrgustiku sektori direktiivi 2014/25/EL artikliga 85 on kehtestatud eeskirjad selliste hankelepingute sõlmimiseks, mis hõlmavad ka muudest kolmandatest riikidest pärit tooteid. Selles artiklis on sätestatud, et hankelepingu sõlmimiseks esitatud pakkumised võib tagasi lükata, kui muudest kolmandatest riikidest pärit toodete osakaal ületab 50 % pakkumises sisalduvate toodete koguväärtusest. Kui kaks või enam pakumust on samaväärsed (kuni 3 % hinnavahe loetakse samaväärseks), tuleks eelistada pakumusi, mida ei saa tagasi lükata.</p>
1.5.	<p>Kas on õige tõlgendada seda kohtuotsust nii, et see ei mõjuta menetlusi, mis jäävad allapoole ELi piirmäärasid?</p> <p>ELi ühine kaubanduspoliitika, mis on kohtu arutluskäigu keskmes, ei ole seotud ühegi piirmäära ega piiriülese huvi olemasoluga, erinevalt siseturu vabadustest, mis on riigihangete direktiivide aluseks ja kehtivad ainult teatud piirmäärade ületamisel. Seetõttu kohaldatakse kohtuotsuse Kolin põhimõtteid mis tahes riigihankemenetluse suhtes, olenemata ELi piirmääradest ja pakkumuse maksumusest.</p>
2.	KONSORTSIUMID / ALLTÖÖVÕTJAD / TUGINETAVAD ETTEVÕTJAD
2.1.	<p>Kuidas tõlgendada kohtuotsust konsortsiumide liikmete suhtes?</p> <p>Kolini kohtuotsuses ei tehta sõnaselget otsust muudest kolmandatest riikidest pärit konsortsiumide või konsortsiumide liikmete kohta, kes esitavad pakumusi ELi hankemenetlustes.</p> <p>Seega on iga avaliku sektori / võrgustiku sektori hankija otsustada iga juhtumi puhul eraldi, kas lubada konkreetsetes hankemenetlustes osaleda ka muudest kolmandate riikide ettevõtjatel kas iseseisvalt või konsortsiumide liikmetena.</p> <p>Sellela seoses võib ettevõtjate päritolu kindlaksmääramisel inspiratsiooniallikana kasutada rahvusvaheliste hangete instrumendi määruse² artiklit 3 ja rahvusvaheliste hangete instrumendi suuniste³ punkti 1, milles osutatakse kõnealuse määruse kohaldamisel ettevõtjate päritolu kindlaksmääramisele.</p> <p>Kui avaliku sektori / võrgustiku sektori hankijad lubavad konsortsiumide või muudest kolmandatest riikidest pärit konsortsiumide liikmete osalemist, võivad nad kohandada</p>

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. juuni 2022. aasta määrus (EL) 2022/1031, mis käsitleb kolmandate riikide ettevõtjate, kaupade ja teenuste juurdepääsu liidu riigihanke- ja kontsessiooniturgudele ning menetlusi, millega toetatakse läbirääkimisi liidu ettevõtjate, kaupade ja teenuste juurdepääsu üle kolmandate riikide riigihanke- ja kontsessiooniturgudele (rahvusvaheliste hangete instrument)

³ „Suunised rahvusvaheliste hangete instrumendi määruse kohaldamise hõlbustamiseks avaliku sektori hankijate ja võrgustiku sektori hankijate ning ettevõtjate jaoks“ (2023/C 64/04)

	hindamistulemusi, mis on saadud selliste konsortsiumide esitatud pakkumuste ja teiste pakkujate esitatud pakkumuste võrdlemisel.
2.2.	<p>Kuidas tuleks kohtuotsust tõlgendada seoses alltöövõtjate ja ettevõtjatega, kelle suutlikkusele pakkuja tugineb?</p> <p>Kolini kohtuotsuses ei puudutata otseselt muudest kolmandatest riikidest alltöövõtjate ega tuginetavate ettevõtjate kasutamist ELi hankemenetlustes.</p> <p>Iga avaliku sektori / võrgustiku sektori hankija otsustab igal üksikjuhul eraldi, kas võtta vastu või mitte võtta pakkumusi, milles pakutakse konkreetses hankemenetluses alltöövõtjaid muudest kolmandatest riikidest.</p> <p>Samuti on iga avaliku sektori / võrgustiku sektori hankija otsustada, kas võtta vastu pakkumusi, mis tuginevad muude kolmandate riikide ettevõtjate suutlikkusele.</p>
2.3.	<p>Kas klassikalise direktiivi 2014/24/EL artikkel 9 (ja sellega samaväärsed sätted teistes direktiivides) on mõjutatud/kehtetuks tunnistatud?</p> <p>Direktiivi 2014/24/EL artiklis 9 (ja teiste direktiivide samaväärsetes sätetes) ei käsitleta kolmandate riikide ettevõtjate juurdepääsu ELi riigihankedirektiividega hõlmatud riigihangetele. Seega Kolini kohtuotsus seda ei mõjuta.</p>
3.	JUURDEPÄÄSU JA KOHTLEMIST KÄSITLEV SEADUSANDLUS
3.1.	<p>Kuidas tuleb tõlgendada Kolini kohtuotsuse punkti 62? Kas siseriiklike õigusakte tuleb pärast Kolini kohtuotsust muuta või on see ELi ainupädevuse tõttu täielikult keelatud?</p> <p>Kui liikmesriigi õigusaktid sisaldavad sätteid muude kolmandate riikide ettevõtjate juurdepääsu kohta ELi riigihangetele või nende puudumise kohta, tuleks kohtuotsust arvestades kõnealuseid õigusakte vajaduse korral muuta.. Seda seetõttu, et sellised sätted võeti vastu, eirates ELi ainupädevust selles küsimuses.</p> <p>Seni ei saa kohaldada neid riigisiseseid õigusnorme, mis on vastu võetud liidu ainupädevust rikkudes. Hankija on kohustatud otsustama, kas ta võtab vastu või jätab kõrvale muude kolmandate riikide ettevõtjad (vt kohtuasja C-266/22, Qingdao, punkt 64).</p>

3.2.	<p>Kas tuleks kehtestada konkreetsed riiklikud eeskirjad muudest kolmandatest riikidest ettevõtjate õiguskaitseks? Kas saame rahvusvaheliste hangete instrumendi määruse artiklist 10 inspiratsiooni või ei ole see kohtuotsuse kohaselt võimalik?</p>
	<p>Nagu Euroopa Kohus Kolini kohtuotsuse punktis 62 kinnitas, ei saa liikmesriigid reguleerida ega vastu võtta õiguslikult siduvaid üldkohaldatavaid akte, mis käsitlevad hõlmamata kolmandate riikide ettevõtjate juurdepääsu liidu riigihanketurule. Riigisiseseid õigusakte, millega tagatakse <u>õiguskaitse ettevõtjatele, kellel on või on olnud huvi konkreetse lepingu vastu</u>, nagu on sätestatud rahvusvaheliste hangete instrumendi määruse artiklis 10, võib kohaldada muudest kolmandatest riikidest pärit ettevõtjate suhtes, tingimusel et need ei tugine direktiivides 89/665/EMÜ ja 92/13/EMÜ sätestatud põhimõtetele ja eeskirjadele. Nagu Euroopa Kohus märkis Kolini kohtuotsuse punktis 66, kuuluvad kõik õiguskaitsevahendid, mida saavad kasutada muude kolmandate riikide ettevõtjad, üksnes siseriikliku õiguse kohaldamisalasse.</p>
3.3.	<p>Kas riigihankemenetluse läbiviimisel võiks avaliku sektori hankijat (nt ministeeriumi) pidada „riiklikuks asutuseks“, kellel ei ole kooskõlas Kolini kohtuotsusega õigust teha otsuseid muude kolmandate riikide ettevõtjate juurdepääsu kohta?</p> <p>Kolini kohtuotsuses otsustas Euroopa Kohus, et liikmesriigid, sealhulgas kõik riiklikud asutused, kellel on õigus võtta vastu üldkohaldatavaid akte, ei saa võtta vastu üldkohaldatavaid akte, mis on konkreetselt ette nähtud selleks, et määrata kindlaks kord, mille alusel võivad muude kolmandate riikide ettevõtjad osaleda ELi riigihankemenetlustes.</p> <p>Seevastu kui ministeerium korraldab kaupade või teenuste ostmiseks riigihankemenetluse, tegutseb ta hankijana ühes hankemenetluses.</p>
4.	<p>MILLEST PEAKS HANKIJAD OTSUSTE TEGEMISEL JUHINDUMA</p>
4.1.	<p>Millest peaks hankija osalemise ja osalemistingimuste üle otsustamisel juhinduma? Millistel kriteeriumidel või õiguslikul alusel peaks see otsus põhinema?</p> <p>Kes otsustab nende kriteeriumide üle? Kas liikmesriigid võivad otsustada, et hankijad peavad ettevõtja turulepääsu lubamise või keelamise otsuse tegemisel tuginema teatavatele kriteeriumidele, näiteks ausa konkurentsi tagamisele? Ja kui ei, siis kes otsustab, millele avaliku sektori hankijad peaksid oma otsustes tuginema?</p>
	<p>Nagu Euroopa Kohus Kolini kohtuotsuses kinnitas, kuulub iga küsimus või tingimus, mis on seotud muude kolmandate riikide ettevõtjate juurdepääsuga ELi riigihanketurule, ELi ühise kaubanduspoliitika valdkonda, mis kuulub liidu ainupädevusse. Seetõttu võib ainult liit selles valdkonnas õigusakte vastu võtta või muid üldkohaldatavaid akte vastu võtta, välja arvatud juhul, kui ta otsustab volitada liikmesriike seda tegema.</p>

	<p>Liit ei ole liikmesriike selles osas volitanud. Sellest tulenevalt ei saa liikmesriigid võtta vastu õiguslikult siduvaid üldkohaldatavaid akte, mis käsitlevad muude kolmandate riikide ettevõtjate juurdepääsu ELi riigihanketurule ja nende kohtlemist.</p> <p>Kui liit ei ole õigusakte vastu võtnud, otsustab iga avaliku sektori / võrgustiku sektori hankija ise muu kolmanda riigi ettevõtjate riigihankemenetluses osalemise lubamise või mitte ning selle otsuse tegemise kriteeriumide üle.</p>
4.2.	<p>Kas hankija peaks tegema otsuse igal üksikul juhul eraldi, võttes alati arvesse konkreetse lepingu ja ettevõtja üksikasju? Või võib hankija näiteks anda oma otsuste tegemiseks sisemisi suuniseid? Kas hankija võiks näiteks otsustada jätta alati kõrvale kõikide kolmandate riikide või teatavate kolmandate riikide ettevõtjad? Tegemist ei ole siseriikliku õigusaktiga, vaid üksnes selle konkreetse hankija sisepoliitikaga.</p> <p>Liikmesriikide ametiasutused ei saa vastu võtta ühtegi üldkohaldatavat eeskirja, mis käsitleb muude kolmandate riikide ettevõtjate kohtlemist või õiguskaitset, ega ühtegi muud küsimust või tingimust, mis on seotud muude kolmandate riikide ettevõtjate juurdepääsuga ELi riigihanketurule.</p> <p>Üksikud hankijad võivad teha oma hankemenetluste kohta otsuseid, mis käsitlevad muude kolmandate riikide ettevõtjate juurdepääsu, kas igal üksikjuhul eraldi või järgides mittesiduvat ühtset lähenemisviisi.</p>
5.	KOLMANDAST RIIGIST PAKKUJA KOHTLEMINE, KUI HANKIJA OTSUSTAS TA PAKKUMUSE VASTU VÕTTA
5.1.	<p>Kas hankija võib kohaldada samu hanketingimusi ELi rahvusvaheliste lepingutega hõlmatud ja hõlmamata ettevõtjate suhtes, kui ta otsustab mõlematele juurdepääsu hankemenetlusele anda?</p> <p>Jah, Euroopa Kohus mõõnis seda Qingdao kohtuotsuse punktis 63. Koosõlas kohtuotsuse punktidega 64–54 on see siiski võimalik ainult juhul, kui see toimub siseriikliku õiguse, mitte liidu õiguse või selle ülevõtmise alusel. Tõepoolest puudub ELi õiguslik alus, mis tagaks nende kolmandate riikide ettevõtjate vähemalt sama soodsa kohtlemise, kes ei ole sõlminud ELiga rahvusvahelist lepingut, või mis tagaks nende ettevõtjatele juurdepääsu liidu riigihangetele.</p> <p>Hankija võib siiski otsustada kohaldada samu tingimusi muudest kolmandatest riikidest pärit pakkumuste suhtes ja kohelda neid vähemalt sama soodsalt kui ELi / ELi rahvusvaheliste lepingutega hõlmatud riikide ettevõtjate esitatud pakkumuste suhtes. Muude kolmandate riikide ettevõtjatel ei ole siiski ELi õigusakte üle võtvate siseriiklike õigusaktide alusel õigust õiguskaitsele (Qingdao kohtuotsuse punkt 66).</p>

5.2.	<p>Kas liidu õigusega on vastuolus see, kui hankija kohtleb muust kolmandast riigist pärit pakkujat ebasoodsamalt, isegi kui seda ei olnud hankedokumentides ette nähtud?</p>
	<p>Liidu riigihankeõigus ei hõlma praegu selliseid kolmandate riikide ettevõtjaid. Ainsad õiguslikud piirangud nende kohtlemisele tulenevad riigisisestest õigusaktidest, millega ei ole ELi õigust üle võetud.</p>
5.3.	<p>Kas hankija otsus lubada või keelata selliste ettevõtjate osalemine, kes ei ole hõlmatud ELi rahvusvaheliste lepingutega, tuleks hankedokumentides selgelt märkida, sealhulgas kirjeldada, millised tingimused kehtivad võrdset ja millised erinevad?</p>
	<p>Avaliku sektori hankijad võivad hankedokumentides eelnevalt märkida, kas nad nõustuvad muude kolmandate riikide ettevõtjate osalemisega või mitte, ning kui nad on nõus, siis lisavad hankedokumentidesse nende pakkumuste suhtes kohaldatava korra.</p> <p>Samuti võivad nad otsustada sellest eelnevalt mitte teada anda. Kui hanketeates / tingimustes ei ole sellele küsimusele viidatud, on avaliku sektori / võrgustiku sektori hankijal siiski võimalik muu kolmanda riigi ettevõtja pakkumus igal ajal hankemenetluse käigus vastu võtta või tagasi lükata.</p>
5.4.	<p>Kui hankija lubab hankes osaleda muude kolmandate riikide ettevõtjatel, siis kuidas saab ta hanketulemusi kohandada? Kas see on vabatahtlik või kohustuslik? Kas hankija peaks hanketulemuste kohandamisel järgima teatavaid eeskirju ja kui jah, siis milliseid? Kas avaliku sektori hankijad võivad hankedokumentides kohaldada rahvusvaheliste hangete instrumendi sätteid seoses punktide kohandamisega vastavalt artikli 2 lõike 1 punktile d?</p>
	<p>Nagu on märgitud Kolini kohtuotsuse punktis 63, peab avaliku sektori / võrgustiku sektori hankija juhul, kui ta võtab sellised ettevõtjad vastu konkreetse riigihankemenetluses, otsustama, „kas tuleks ette näha nende ettevõtjate ja teiste ettevõtjate esitatud pakkumuste võrdlemisest tuleneva tulemuse kohandamine“.</p> <p>Seejuures võiks ta võtta eeskju määruse (EL) 2022/1031 artikli 6 lõike 8 teises lõigus sätestatud eeskirjadest, mis on seotud rahvusvaheliste hangete instrumendiga, või otsustada kohaldada kohandamismehhanismi, mida ta peab konkreetse riigihankemenetluse puhul asjakohaseks.</p> <p>Kui avaliku sektori / võrgustiku sektori hankija nõustub muude kolmandate riikide ettevõtjate osalemisega hankemenetluses, võib ta üksikutes hankedokumentides täpsustada kohandamismehhanismi, mida ta võib otsustada kasutada.</p>

6.	MUUDEST KOLMANDATEST RIIKIDEST PÄRIT ETTEVÕTJATE ÕIGUSED
6.1.	<p>Kas muude kolmandate riikide ettevõtjatel on vaidlustusmenetluses lubatud tugineda ELi riigihankeõigusel põhinevatele siseriiklikele sätetele? Kui ei, siis kuidas saab õiguskaitsevahendeid tagada?</p> <p>Riiklikud ametiasutused ei saa tõlgendada ELi riigihankeõigust ülevõtvaid siseriiklike sätteid nii, et neid kohaldatakse ka muude kolmandate riikide ettevõtjate suhtes (vt Kolini kohtuotsuse punkt 65). Nende ettevõtjate vaidlustust, kes väidavad, et avaliku sektori / võrgustiku sektori hankija on rikkunud teatavaid nõudeid, saab hinnata üksnes riigisisese õiguse, mitte liidu õiguse alusel (vt Kolini kohtuotsuse punkt 66 ja Qingdao kohtuotsuse punkt 66).</p>
6.2.	<p>Kuidas tuleks tõlgendada teatavaid nõudeid, nagu läbipaistvus ja proportsionaalsus, ning selliste põhimõtete rikkumisi ainult siseriikliku õiguse kohaldamisalas?</p> <p>Muude kolmandate riikide ettevõtjatel ei ole õigusi, mis tulenevad ELi riigihankeõigusest, sealhulgas läbipaistvuse ja proportsionaalsuse nõuetest, mis on sätestatud ELi õiguses ja üle võetud riikliku õiguskorda. Pädevad riiklikud asutused võivad teha kindlaks muud siseriiklikud sätted (millega ei võeta üle ELi riigihankeõigust), millele sellised ettevõtjad võivad tugineda.</p>
6.3.	<p>Kas siseriikliku lepinguõigust (näiteks „culpa in contrahendo” eeskirju, nagu neid on tõlgendanud siseriiklikud tsiviilkohtud) võiks pidada selliseks „siseriiklikuks õiguseks”? Kui aga selle siseriikliku õigusega antakse kolmandate riikide ettevõtjatele kaebeõigus ja antakse neile sel viisil (täidetav) „juurdepääs“ hankemenetlusele, siis kas see oleks kooskõlas Kolini kohtuotsusega (sest see ei oleks konkreetne hankesäte)?</p> <p>Pädevate riiklike asutuste ülesanne on teha kindlaks muud siseriiklikud sätted (millega ei võeta üle ELi riigihankeõigust), millele sellised ettevõtjad võivad tugineda.</p> <p>Riigisisese lepinguõigusega ei saa anda juurdepääsu hankemenetluses osalemiseks, sest sellise juurdepääsu andmise otsustab asjaomane avaliku sektori / võrgustiku sektori hankija. Mõnel juhul võib see siiski anda juurdepääsu riiklikule tsiviil- või haldusõiguslikule õiguskaitsevahendile, mis ei kujuta endast ELi riigihankedirektiivide ülevõtmist.</p>
6.4.	<p>Kuidas tuleks tagada õigusriigi põhimõtte järgimine?</p> <p>Avaliku sektori / võrgustiku sektori hankijad võivad tugineda siseriiklikele õigusaktidele, millega ei ole ELi õigust üle võetud.</p>

6.5.	<p>Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni kohaselt peavad liikmesriigid võimaldama juurdepääsu kohtutele tsiviilasjades (hanked kuuluvad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 kohaldamisalasse). Mida peaksid liikmesriigid selle kohustuse täitmiseks tegema, kui kolmandate riikide ettevõtjad jäetakse kõrvale ja nad ei saa tugineda ELi õiguskaitsevahendite direktiivile? Kas siseriikliku õigust, millega antakse neile juurdepääs kohtutele, peetakse liidu õigusega vastuolus olevaks</p>
	<p>Kolini kohtuotsuses ei käsitleta õiguskaitse kättesaadavust ega õigust õiglasele kohtulikule arutamisele. Pigem puudutab kohtuotsus üksnes hankemenetluses osalemise sisulisi õigusi ja õiguskaitsevahendeid, mida ettevõtjad võivad kasutada üksnes riigisisese õiguse alusel.</p> <p>Muude kolmandate riikide ettevõtjatel ei ole õigusi, mis tulenevad ELi riigihankeõigusest, eelkõige õiguskaitsevahendite süsteemist, mis põhineb direktiivi 89/665/EMÜ ja direktiivi 92/13/EMÜ sätetel, mida on muudetud direktiiviga 2007/66/EÜ ja direktiiviga 2014/23/EL ning mis on siseriikliku õigusesse üle võetud. Riiklikud vaidluste lahendamise organid võivad kindlaks määrata muud siseriiklikud sätted, mida võib sellistel juhtudel kohaldada. Seega puudutaks võimalik Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni järgimise küsimus üksnes siseriikliku õigust ega oleks seotud ühegi liidu õiguse liikmesriigipoolse rakendamisega.</p>